

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елица Лозанова-Белчева,

Софийски университет „Св. Климент Охридски”, Философски факултет, Катедра
„Библиотекознание, научна информация и културна политика“

на дисертация на тема:

„РОЛЯТА НА ОБЩЕСТВЕНАТА БИБЛИОТЕКА В КОНТЕКСТА НА ИМИГРАЦИОННАТА И ИНТЕГРАЦИОННА ПОЛИТИКА НА ХОЛАНДИЯ”

за присъждане на образователна и научната степен

„Доктор”

по професионално направление „3.5. Обществени комуникации и информационни науки
(Книгознание, библиотекознание, библиография)“,

Софийски университет „Св. Климент Охридски”, Философски факултет, Катедра
„Библиотекознание, научна информация и културна политика“

Автор на дисертационния труд: Димитър Георгиев Русков

Научен ръководител: доц. д-р Елица Лозанова-Белчева

1. Данни за докторанта и докторантурата

Според биографичната справка, докторантът е завършил пет годишен курс на обучение по специалност „Библиотечно-информационни науки“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски” и притежава магистърска степен по тази специалност.

Прегледът на автобиографията показва, че докторантурата на Димитър Русков се явява логично продължение на придобитото му висше образование, но също така е и пряко свързана с неговата професионална ангажираност като библиотечно-информационен специалист в Холандия – (две години в градската библиотека на град Харлем и 12 години в обществената библиотека в град Амстердам).

2. Данни за дисертацията

2.1. Тема

Темата на дисертационното изследване е актуална и значима, свързана е с динамиката на социално-икономическите и политически фактори в световен план и поставя на дневен ред важни проблеми за анализ, оценка и дискусия. Безспорно, имиграционна политика и интеграционните модели не са нови теми (особено в контекста на бежанската криза от последните няколко години), но поставянето на акцент върху ролята на обществената

библиотека не само като посредник, а и като важен партньор в процеса на интеграция на имигрантите е сравнително нова, неизследвана в България тема.

2.2. Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от: увод, три глави, заключение в обем 220 страници, използвана литература (11 страници) и 4 приложения в обем 11 страници – всичко 242 страници. Използваната литература обхваща общо 153 заглавия, от които 41 броя заглавия на български език, 31 броя на английски език и 81 на холандски език.

Уводът съдържа всички задължителни за жанра дисертация елементи: „*Обект на изследването* - обществената библиотека, като институция, включена в процеса на интеграция на имигрантите и на запазване на културното многообразие“; „*Предмет на дисертационния труд* - библиотечната практика по създаване и развитие на специализирани ресурси и услуги за имигрантска целева група в обществените библиотеки, в контекста на промените в имиграционната и интеграционна политика на Холандия от началото на XXI век“; *Цел* – „да се създаде препоръчителен модел за библиотечно-информационно обслужване, обучение и социална интеграция на имигранти чрез проследяване развитието на холандската имиграционна политика и интеграционни модели и чрез анализ на библиотечни практики за работата с имигранти в различни обществени библиотеки (и по-специално на Обществена библиотека Амстердам). Формулирани са пет *задачи*, които дисертантът си поставя, за да изпълни поставената цел и да докаже или отхвърли двете си работни *хипотези*.

В уводната част са включени още и преглед на литературата и основен понятиен апарат. Дефинирани са основните термини, използвани в цялостното изложение, а именно миграция, видове миграция, миграционни процеси – вътрешни и външни, емиграция, имиграция, видове имиграция, акултурация, интеграция. Определени са и работните определения за миграция и интеграция, използвани в дисертационното изследване.

Направеният преглед на литературата обръща внимание върху водещи изследователи и публикации на международни организации върху процесите миграция, интеграция и имиграция, като са цитирани главно холандски и български автори, свързани с разглежданата проблематика.

Първата глава, озаглавена „Теоретични, исторически и правни аспекти на миграционните и интеграционни процеси“, обхваща следните основни части: *1.1. Исторически преглед на миграционните процеси* – в която се разгръща проблемът за

миграционните процеси в хронологичен и световен план, с акцент върху САЩ и Канада като страни, с дългогодишен опит в приемането на мигранти от различни страни; *1.2. Основни интеграционни модели*, където са представени интеграционните теории на социолозите Робърт Е. Парк, Милтон Гордън, Хартмут Есер и мултикултурализмът като нов интеграционен модел; *1.3. Етапи и тенденции в развитието на имиграционната и интеграционна политики на Европейския съюз* – включваща преглед на основни документи, споменаващи миграционните и интеграционни процеси в Европа, като е обърнато внимание и върху периодизацията, предложена от проф. Анна Кръстева за етапите на миграционните процеси в Европа.

С аналитичното представяне на миграционните процеси в световен мащаб през различните епохи на историческото развитие, авторът на дисертацията показва умения за систематизиране и синтезиране, хронологично проследяване на световните тенденции, задълбочени познания върху изследваната тематика.

В последната част на първа глава, *1.4. Анализ на имиграционната и интеграционна политика на Холандия* детайлно се представят и анализират *развитието на имиграцията в Холандия до XX век (1.4.1), имиграционната политика на Холандия (от 2000 година до 2018 г.) (1.4.2), правната рамка за интеграция на чужденците в холандското общество ... (1.4.4).* Тази част свидетелства за задълбоченото изследване на докторанта върху холандската интеграционна и имиграционна политика, което му дава добра теоретична основа, върху която да изгради по-нататъшното си изложение и с която поставя важни акценти, които е извлякъл от правителствени програми, официални документи и доклади. Проследяването на законовата рамка и коментарите относно прилагането на законодателството за интегриране на чужденци в Холандия са особено ценни, тъй като за информацията са ползвани оригиналните текстове на холандски език (някои от тях не са достъпни на английски език за широката аудитория). Фактът, че докторантът е преминал през процеса на интеграция (както сочи биографичната справка) му позволява да прави анализи в голяма дълбочина и да представя примери, в подкрепа на своите твърдения.

Втората глава е с наименование *„Ролята на обществените библиотеки за интегриране на имигранти. Сравнителен анализ на холандски и други библиотечни практики за работа с имигранти“* и се явява същественият елемент от дисертацията, който прави връзка между процесът на интегриране на имигрантите в обществото и важното място на обществената библиотека в него. В тази част дисертантът прави обстоен преглед на работата

с имигранти в обществените библиотеки в Холандия от 70-те години на XX век до 2018 година и добрите практики в тази посока не само в Холандия, но и в други европейски страни.

Важен приносен момент в тази глава е *изследването за услугите за имигранти въз основа на уеб-сайтовете на обществени библиотеки (в столичните градове) от страните-членки на Европейския съюз (2.5.)*, представено в обобщен табличен вид и изводите от него, с което авторът прави съпоставителен анализ и очертава не само постигнатите добри резултати и модели, но и недостатъците и проблемите в тази посока. Това му дава основание да разгърне тематиката и да използва направените наблюдения и заключения за формулиране на *проблемни области в работата с имигранти и мерки за тяхното преодоляване* и създаване на *препоръчителен модел за библиотечно-информационно обслужване, обучение и социална интеграция на имигранти (за обществени библиотеки)* в последната, трета глава на изложението.

В тази трета глава откриваме авторски приноси, в резултат на проведени от дисертантът емпирични проучвания, като три от тях са насочени към *изследване на ефективността на услугите и инициативите за имигранти на Обществена библиотека Амстердам*, (в която докторантът работи от 2007 година и към момента), а именно: *Анкетно проучване на мнението на имигранти относно специализираните услуги и ресурси на Обществена библиотека Амстердам (2012-2013 г.)*; *Анкетно проучване на мнението на имигранти относно специализираните услуги и ресурси на Обществена библиотека Амстердам (2016 - 2017 г.)* и *Фокус група с „Клуб за култура Втора Родина“* (създаден от самия докторант като иновативна услуга). Четвъртото емпирично проучване е *дълбочинно интервю, свързано с изследване мнението на холандски библиотечни специалисти за работата им с потребители-имигранти*, където са анализирани отговорите на библиотечни специалисти, с дългогодишен опит в обслужването на имигрантска целева група.

Проведените изследвания спомагат за открояването на проблемните области в работата с имигранти и извеждането на препоръки за тяхното разрешаване, въз основа на което да се създаде и *препоръчителен модел за библиотечно-информационно обслужване и социална интеграция на имигранти (за обществени библиотеки)*, което е също основен приносен момент в дисертационното изследване. В тази част проличава не само доброто познаване на изследваната материя, но и уменията за провеждане и анализиране на резултатите от различни форми на емпирични проучвания – анкети, фокус-група,

дълбочинно интервю, както и умело включване на придобития професионален опит на дисертантът при формулиране на изводи, препоръки и коментари.

В *заключението* са синтезирани основните изводи и разсъждения на автора, както и доказването на двете му първоначални хипотези, а именно, че:

1. *„Интегрирането на имигрантите чрез обществените библиотеки не се изразява само в частично въвеждане на правила и услуги, а в сериозен анализ на динамичните интеграционни и имиграционни процеси и в доброто познаване на законите и разпоредбите на страната във връзка с регулирането на имиграцията и интеграцията. Въз основа на това, библиотечните специалисти ще могат да създават добре работещи програми, проекти и услуги, подпомагащи интеграцията на имигрантите чрез предоставянето на една библиотечна среда, в която се предлагат различни форми на неформално обучение, общуване и социализация.*

2. *Разработването и прилагането на мерки за преодоляване на бариерите, с които имигрантите се сблъскват в обществото, чрез осигуряване на лесен достъп до информация, помощ за изучаване на езика на приемащата страна и предлагане на различни форми за по-добро социално включване, трябва да е сред основните цели и задачи, които обществените библиотеки си поставят. Така ще се достигне до по-успешен модел за интегриране на имигранти, а тази инвестиция в подобряването на интеграционния процес ще доведе до ситуация, която е печеливша и за двете страни „печеля-печелиш“ („win-win“), както за самите имигранти така и за правителствата на приемащите страни.“*

След обстояния прочит на дисертацията, мога обективно да се съглася с твърденията на автора, че „дисертацията предлага нов поглед към темата, който е насочен към осмисляне на явлението имиграция през призмата на различните интеграционни модели (асимилационен, мултикултурен и акултурационен) в национален контекст (случаят на Холандия)“ и че „с дисертационното изследване се прави опит да се създаде цялостна картина на развитието на европейските и холандски имиграционни и интеграционни политики за последните петнадесет години, с акцент върху легалните миграционни процеси, защото нелегалните такива не могат да бъдат лесно проследени и анализирани.“

Приложенията съдържат формулярите на проведените емпирични изследвания (анкетни проучвания, фокус-група, дълбочинно интервю) – в общ обем 11 страници.

3. Научен апарат

В дисертацията коректно са цитирани използваните източници и библиографията в края е оформена спрямо библиографските стандарти.

4. Автореферат

Авторефератът към дисертационния труд е в общ обем 43 страници и е структуриран правилно, като включва всички задължителни елементи: *I. Обща характеристика на дисертационния труд, актуалност и избор на темата, обект, предмет и хипотези на изследването, изследователски методи ; II. Структура и съдържание на дисертационния труд ; структура на дисертационния труд, съдържание на дисертационния труд; III. Справка за приносите в дисертационния труд; IV. Публикации, свързани с дисертационния труд.*

5. Научни и научно-приложни приноси

Авторът е извел три научни приноса с теоретичен характер и два с практико-приложен характер, които приемам и считам, че те са доказани в изложението.

6. Публикации

Приложеният списък с публикации се състои от 4 статии в български издания, 2 доклада от конференции, единият в съавторство с научния ръководител, 3 интервюта за холандски медии, 1 публикация в холандско онлайн издание. Публикациите са демонстрация за популяризиране и апробиране сред по-широка аудитория на тезите, залегнали в дисертационното изследване.

7. Заключение

Цялостното впечатление от предложената дисертация е отлично, както в теоретично и изследователско, така и в структурно, стилово и техническо отношение.

В заключение считам, че положителните страни и научните приноси на дисертационния труд на тема “Ролята на обществената библиотека в контекста на имиграционната и интеграционна политика на Холандия”, както и публикациите по темата на изследването ми дават основание убедено да препоръчам на научното жури присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на докторанта Димитър Георгиев Русков по професионално направление „3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография)“.

София
23.07.2019 г.

Изготвил становището:
Доц. д-р Елица Лозанова-Белчева